

STORTINGET

Innst. 266 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:162 S (2025–2026)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Erlend Wiborg, Jon Engen-Helgheim og Himanshu Gulati om en plan- og bygningslov for krig og krise

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til en særskilt lovhjemmel for hurtig behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur, som ikke begrenses av den til enhver tid gjeldende plan- og bygningslov.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Skjæran har uttalt seg til forslaget i brev av 10. april 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til og har mottatt fem skriftlige innspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Konstanse Marie Alvær, Isak Veierud Busch, Sigurd Kvammen Rafaelsen og Solveig Vestenfor, fra Fremskrittspartiet, Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Høyre, Mudassar Kapur og Tage Pettersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Anne Lise Gjerstad Fredlund, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, fra Rødt, lederen Hanne Beate Stenvaag, og fra Miljøpartiet De Grønne, Marius Langballe Dalin, viser til Representantforslag 162 S (2025–2026) om en plan- og bygningslov for krig og krise.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne ønsker en særskilt lovhjemmel som ikke begrenses av bestemmelser i den til enhver tid gjeldende plan- og bygningslov, for hurtig behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, understreker at planprosessene generelt i samfunnet skal være åpne, legge til rette for god medvirkning og balansere ulike samfunnshensyn, samtidig som de er effektive.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til den alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen Norge og Europa står i, og til at Stortinget har vedtatt en betydelig opptrapping av norsk forsvarsevne. Disse medlemmer mener det ikke er tilstrekke-

lig å vedta store økonomiske løft dersom lovverk, saksbehandling og forvaltningsprosesser samtidig gjør det vanskelig å gjennomføre nødvendige tiltak i tide.

Disse medlemmer viser til at plan- og bygningsloven i hovedsak er innrettet for normalsituasjoner, med lange og omfattende prosesser knyttet til regulering, høring, konsekvensutredning, innsigelser og klagebehandling. Etter disse medlemmers syn er dette ikke godt nok i en tid der Norge må ha evne til raskt å etablere eller utvide forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur.

Disse medlemmer viser videre til at totalberedskapen forutsetter at hele samfunnet, herunder kommunene, er i stand til å håndtere kriser og krig. Kommunene forventes å stille opp med arealer, vertsfunksjoner, logistikk og samvirke med Forsvaret, men mangler samtidig et rettslig rammeverk som er tilpasset behovet for rask gjennomføring når situasjonen krever det.

Disse medlemmer peker på at våre naboland og allierte i større grad har tilpasset regelverket til den sikkerhetspolitiske utviklingen. Særlig viser disse medlemmer til Danmark, som har vedtatt særskilte regler for hurtigere behandling av byggeprosjekter av vesentlig betydning for nasjonalt forsvar og beredskap. Etter disse medlemmers syn illustrerer dette at det er mulig å tilpasse lovverket når den politiske viljen er til stede.

Disse medlemmer mener det i Norge nå er nødvendig å etablere en særskilt lovhjemmel som gir myndighetene mulighet til å sikre rask og effektiv behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur. Etter disse medlemmers syn må hensynet til nasjonal sikkerhet og beredskap i en alvorlig tid veie tungt, og lovverket må innrettes slik at det støtter opp under Stortingets forsvarsambisjoner, ikke forsinker dem.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til en særskilt lovhjemmel for hurtig behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur, som ikke begrenses av den til enhver tid gjeldende plan- og bygningslov.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det russiske angrepet på Ukraina i februar 2022 markerte en brutal oppvåkning for verdens demokratier, og at Norge nå befinner seg i den alvorligste sikkerhetspolitiske situasjonen på generasjoner. Disse medlemmer mener det er avgjørende at norsk lovgivning og forvaltning er tilpasset denne nye virkeligheten – ikke bare gjennom økte bevilgninger til Forsvaret, men også at de juridiske og administrative rammene for en rask etablering av forsvarsrelatert infrastruktur er på plass.

Disse medlemmer viser til at plan- og bygningsloven er utformet for normaltstanden og bygger på grundighet, medvirkning, høringer, sektoravklaringer og klageadgang. Disse medlemmer mener dette ikke er forenlig med behovet for tempo og handlekraft i en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon.

Disse medlemmer anerkjenner at det foreligger et visst handlingsrom i gjeldende regelverk, men mener dette handlingsrommet ikke er tilstrekkelig for å møte de kravene til tempo og koordinering på tvers av sektorlovgivning som dagens sikkerhetssituasjon stiller. Det er behov for en klarere og mer samlet hjemmel som setter stat og kommuner i stand til å handle raskt når det er nødvendig.

Disse medlemmer viser til at Høyre i forrige stortingsperiode selv fremmet et konkret lovforslag, jf. Representantforslag 110 L (2024–2025), Innst. 226 L (2024–2025), om å innføre en ny § 20-11 i plan- og bygningsloven. Forslaget ga Kongen fullmakt til å bemyndige departementet til å fatte beslutning om midlertidige tiltak uavhengig av foreliggende planer og bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid. Forslaget inneholdt en rekke rettssikkerhetsgarantier. Kommunal uttalelse skulle innhentes så langt det var praktisk mulig, beslutninger skulle kun gis etter anmodning fra statlig eller kommunal myndighet, tiltakene skulle være midlertidige med en varighetsbegrensning på inntil ett år av gangen, og hjemmelen var avgrenset til kriser og ekstraordinære situasjoner.

Disse medlemmer understreker at hensynet til demokratiske garantier, naturvern og lokalt selvstyre er viktige og legitime hensyn som ikke skal settes til side. Disse hensynene tilsier imidlertid ikke at man avstår fra å etablere en lovhjemmel for hurtigbehandling – de tilsier at slike garantier bygges inn i den konkrete lovgivningen som utformes. Den endelige utformingen av hjemmelen vil gi mulighet til å innarbeide de nødvendige skranker og prosessuelle krav, herunder krav om kommunal medvirkning, tidsbegrensning og avgrensning til ekstraordinære situasjoner, tilsvarende det Høyre selv foreslo i forrige periode.

Disse medlemmer viser til at Danmark har etablert særskilte ordninger for hurtigere behandling av forsvarsrelaterte prosjekter, og at lovendringer ble fremmet og vedtatt på få uker i kjølvannet av den akutte sikkerhetspolitiske situasjonen for å sikre rask etablering og utvidelse av militær infrastruktur. Disse medlemmer mener Norge bør se hen til slike erfaringer og sikre at vi har tilsvarende rettslig handlekraft når situasjonen krever det.

Disse medlemmer vil understreke at det ikke er tilstrekkelig å satse tungt økonomisk på Forsvaret dersom de administrative og juridiske rammene fortsatt er tilpasset en fredstidsnormal. En forsvarsøkonomi i his-

torisk vekst forutsetter at gjennomføringen av investeringene ikke stanses opp av årelange planprosesser. Det er et paradoks dersom Stortinget vedtar milliardbevilgninger til forsvarsinvesteringer, men unnlater å sikre at disse investeringene faktisk kan realiseres i det tempo den sikkerhetspolitiske situasjonen krever.

Disse medlemmer merker seg at statsråden i sin vurdering viser til at han vil gå i dialog med Forsvarsdepartementet for å se nærmere på hvordan det handlingsrommet som i dag finnes i regelverket, kan utnyttes bedre. Disse medlemmer mener dette ikke er en tilstrekkelig respons på den situasjonen Norge befinner seg i. En slik dialog kan pågå lenge uten at det resulterer i de nødvendige rettslige avklaringene. Det er behov for at regjeringen tar et tydelig initiativ og legger frem konkrete lovforslag som gir et samlet og forutsigbart hurtigspor for større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne støtter ikke forslaget fra Fremskrittspartiet. Disse medlemmer mener det er viktig at også større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur underlegges en grundig planprosess, da de potensielle skadene på naturen av slike anlegg og installasjoner er store. Det er også verd å minne om, som statsråden peker på i uttalelsen til saken, at det allerede i dag foreligger unntaksbestemmelser og muligheter for blant annet å bruke statlig plan, dersom dette likevel skulle være nødvendig.

Disse medlemmer vil minne om saken om nytt radaranlegg på Østlandet til 12 mrd. kroner. Forsvaret planla å bygge dette på Gyrihaugen i Ringerike kommune, og Forsvarsmateriell etablerte i 2022 en vei til toppen av den populære åsen i Osloomarka. Den resulterte i betydelige naturinngrep. Omtrent samtidig viste det seg at stedet ikke egner seg for et radaranlegg, og veien er bygd forgieves. Radaranlegget må plasseres et annet sted. Ringerike kommune innvilget i 2021 dispensasjon fra markaloven for bygging av vei til det planlagte radaranlegget. Tiltaket ble unntatt behandling etter plan- og bygningsloven. Disse medlemmer mener at denne saken synligjør at grundige planprosesser er viktig også i spørsmål om forsvarsrelaterte anlegg, for å unngå sløsing med penger og natur.

Disse medlemmer mener det er viktig å klargjøre hvilke regler som skal følges ved planlegging av forsvarsanlegg og forsvarsrelatert infrastruktur, og at ytterligere unntaksbestemmelser ikke er nødvendig.

Disse medlemmer kan ikke se at representantforslaget dokumenterer konkrete prosjekter eller faktiske flaskehals i dagens plan- og bygningslov som tilsier behov for et eget eller parallelt regelverk for krig og kri-

se. Etter disse medlemmers syn fremstår forslaget derfor som svakt begrunnet.

Disse medlemmer vil understreke at plan- og bygningsloven er et sentralt demokratisk og rettssikkerhetsmessig rammeverk, som sikrer åpenhet, etterprøvbarhet og lokal forankring i areal- og utbyggingssaker. Særlig i saker som gjelder forsvarsanlegg og annen sikkerhetsrelatert infrastruktur, er det viktig med legitime og tillitsskapende beslutningsprosesser, nettopp fordi sakene ofte er konfliktfylte og berører store samfunns-hensyn.

Disse medlemmer er kritiske til at forslaget legger opp til vide unntak uten klare avgrensninger, og mener dette kan bidra til å svekke kommunenes rolle som planmyndighet og undergrave prinsippet om lokalt selvstyre. Videre mener disse medlemmer at det er en risiko for at midlertidige unntak kan bli normalisert over tid.

Disse medlemmer mener at beredskap og sikkerhet best styrkes gjennom gode beslutningsgrunnlag, klare ansvarsforhold og forutsigbare rammer. Etter disse medlemmers syn gir gjeldende regelverk allerede tilstrekkelig handlingsrom for å håndtere situasjoner som krever rask fremdrift.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det som foreslås i representantforslaget, er ivare tatt i dagens regelverk. Dette medlem viser til statsrådens uttalelse, hvor han peker på at muligheten for en statlig reguleringsplan og muligheten for å innføre ytterligere unntak fra blant annet byggetekniske krav, gjennom forskrift, dersom Forsvaret mener det er behov for dette, svarer på den problemstillingen som tas opp i representantforslaget. Dette medlem forventer at forsvarsministeren og kommunalministeren har tett dialog og ser på muligheter for å utnytte handlingsrommet i dagens regelverk.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til en særskilt lovhjemmel for hurtig behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur, som ikke begrenses av den til enhver tid gjeldende plan- og bygningslov.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:162 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Erlend Wiborg, Jon Engen-Helgheim og Himanshu Gulati om en plan- og bygningslov for krig og krise – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 5. mai 2026

Hanne Beate Stenvaag

leder

Marius Langballe Dalin

ordfører

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Statsråden

Postmottak Kommunal- og forvaltningskomiteen

Deres ref
2026/4431

Vår ref
26/1113-4

Dato
10. april 2026

Dok 8:162 S (2025-2026) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Erlend Wiborg, Jon Engen-Helgheim og Himanshu Gulati om en plan- og bygningslov for krig og krise

Jeg viser til brev av 18. mars 2026 fra Kommunal og forvaltningskomiteen, der jeg er bedt om å vurdere Dokument 8:162S (2025-2026) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Erlend Wiborg, Jon Engen-Helgheim og Himanshu Gulati om en plan- og bygningslov for krig og krise.

Jeg er enig i at verden og Norge står i en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon og at vi må ha et system som sikrer at vi får gjennomført den styrkingen av det norske forsvaret som Stortinget har vedtatt.

Representantene ønsker at Forsvaret skal gis en særskilt, lovhjemmel for hurtig behandling av større forsvarsanlegg og kritisk forsvarsrelatert infrastruktur, som ikke begrenses av den til enhver tid gjeldende plan- og bygningslov.

Vi forstår forslaget slik at lovhjemmelen skal være tidsubegrenset og gjelde uavhengig av aktuell krig og krise.

Jeg mener at gjeldende plan- og bygningslov allerede har tilstrekkelige lovhjemler til å gjøre unntak for denne type anlegg og infrastruktur. I 2014 vedtok Stortinget endringer i plan- og bygningsloven som blant annet ga Forsvaret omfattende unntak fra loven (Innst. 270 L (2013-2014)). Disse unntaket gjelder både planprosesser og byggesaksbehandling. Den omfattende unntaksbestemmelsen i dagens regelverk ble utarbeidet i samarbeid med

Forsvarsdepartementet, og følger av plan- og bygningsloven § 20-7 sammenholdt med § 1-6 tredje ledd.

Det er i dag også mulig å innføre ytterligere unntak fra blant annet byggtekniske krav, gjennom forskrift, dersom Forsvaret mener det er behov for dette. I tillegg finnes muligheten som loven har til bruk av statlig reguleringsplan.

Representantene peker på at den danske loven gir eget rettslig grunnlag for ekspropriasjon av eiendom. Slikt grunnlag finnes allerede i dagens regelverk. Representantene viser også til at store militære anlegg i dag vil utløse konsekvensutredninger som forsinker prosessene. EØS-avtalen åpner imidlertid allerede i dag for unntak for EØS-forpliktelser når det må anses som nødvendig pga internasjonal spenning som innebærer fare for krig.

Jeg har derfor vanskelig for å se at plan- og bygningsloven er til hinder for rask gjennomføring av bygge- og anleggsprosjekter som Forsvaret vurderer som nødvendige for sikkerheten.

Så langt det er mulig mener jeg at de ordinære saksbehandlingsprosessene i plan- og bygningsloven bør følges og at prosessene ikke skal overlates til regjeringen alene. De ordinære prosessene ivaretar nasjonaldemokratiske prinsipper og andre nasjonale interesser. Prosessene gir kommunene ansvaret for og styringen av arealbruken og sikrer gode medvirkningsprosesser lokalt.

Jeg er kjent med at forsvarssektoren i dag opplever enkelte utfordringer med tempoet i plan- og byggesaksprosesser, og vi vil i dialog med forsvarsdepartementet se nærmere på hvordan det handlingsrommet som i dag finnes i regelverket, kan utnyttes bedre.

Med hilsen

Bjørnar Selnes Skjæran

Kopi

Forsvarsdepartementet

